

Yayın Geliş Tarihi: 26.04.2023
Yayına Kabul Tarihi: 07.09.2023
Online Yayın Tarihi: 15.09.2023
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1287937>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 25, Sayı: 3, Yıl: 2023 Sayfa: 1308-1327
E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARI İLE KARAR VERME STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN KANONİK KORELASYON ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Şahabettin MUTLU*

Yavuz KOŞAN**

Öz

Karar verme stilleri ile ilgili literatürde farklı kategorilendirmeler bulunmaktadır. Bu durum karar verme stillerinin diğer değişkenlerle ilişkilerinde karmaşık sonuçlara yol açmaktadır. Özellikle karar verme stillerinin şekillendiği aile ortamında bu stillerin anne baba tutumları ile ilişkileri yeterince açığa çıkarılmamıştır. Mevcut çalışmada bu iki değişken arasındaki karmaşık ilişkileri açığa çıkarmak için çok değişkenli ilişkileri açığa çıkarmada kullanılan Kanonik Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Bu doğrultuda çeşitli üniversitelerden uygun örnekleme yöntemi ile 378 (302 kadın ve 76 erkek) katılımcıdan veri toplanmıştır. Toplanan veriler, Kanonik Korelasyon Analizi ile analiz edilmiştir. Kanonik Korelasyon analizi sonucunda, algılanan anne baba tutumu ve karar verme stilleri veri setlerinin %8.1'lik bir varyansı paylaştıkları belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca karar verme stilleri veri setinin % 40'ının kendi alt boyutları, %3'ünün ise anne baba tutumları alt boyutları tarafından açıklandığı; anne baba tutumları veri setinin ise % 67'sinin kendi alt boyutları, % 6'sının da karar verme stilleri alt boyutları tarafından açıklandığı bulgulanmıştır. Bu bulgular neticesinde anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasında çok değişkenli yaklaşımın, basit korelasyondan daha fazla açıklayıcı bir güce sahip olduğu, bu iki değişken kümesi arasındaki doğrudan ilişkilerin zayıf olduğu ve dolaylı ilişkilerin araştırılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.¹

Anahtar Sözcükler: Karar Verme Stilleri, Anne Baba Tutumları, Karar Verme, Kanonik Korelasyon.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Mutlu, Ş. & Koşan, Y. (2023). Algılanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (3), 1308-1327.

*Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ORCID: 0000-0002-5521-2022, s.mutlu@alparslan.edu.tr.

**Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ORCID: 0000-0003-4118-4777, y.kosan@alparslan.edu.tr.

¹ Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan bu çalışmanın yapılabilmesi için 14.02.2023 tarihinde gerekli izin alınmış (Sayı: 2023/83192)

INVESTIGATION OF THE RELATIONS BETWEEN PERCEIVED PARENT ATTITUDES AND DECISION-MAKING STYLES BY CANONIC CORRELATION ANALYSIS

Abstract

There are different categorizations in the literature on decision making styles. This situation leads to complex results in the relations of decision making styles with other variables. Especially in the family environment where decision-making styles are shaped, the relationships between these styles and parental attitudes have not been sufficiently revealed. In the current study, Canonical Correlation Analysis, which is used to reveal multivariate relationships, was used to reveal the complex relationships between these two variables. In this direction, data were collected from 378 (302 female and 76 male) participants from various universities with convenient sampling method. The collected data were analyzed by Canonical Correlation Analysis. As a result of the Canonical Correlation analysis, it was determined that the datasets of perceived parenting attitudes and decision making styles shared a variance of 8.1%. In the study, it was also found that 40% of the decision-making styles data set was explained by its own sub-dimensions, and 3% by the sub-dimensions of parental attitudes; It was found that 67% of the parental attitudes data set was explained by their own sub-dimensions and 6% by the sub-dimensions of decision-making styles. As a result of these findings, it was concluded that the multivariate approach has more explanatory power than simple correlation between parental attitudes and decision making styles, the direct relationships between these two variable sets are weak and indirect relationships should be investigated.

***Keywords:** Decision Making Styles, Parent Attitudes, Deciding, Canonical Correlation.*

GİRİŞ

Karar verme davranışı, bireyin çocukluk döneminde ailesi ve çevresinin, yetişkinlikte ise daha çok kendisinin, yaşamın tüm alanlarında karşılaştığı seçenekler içinden birisini seçme davranışı olarak tanımlanabilir (Filippello vd., 2013). Karar verme bireyin yaşamını şekillendiren en önemli unsurların başında gelmektedir. Çünkü her tercih ya da vazgeçiş yaşama bir şey katarken bir şeyleri de eksik bırakmaktadır (Albert & Steinberg, 2011). Bireyin yaşamı çoğunlukla kararlar almakla geçer. Yemek yeme, uyuma, bir etkinlik yapma gibi yaşamdaki basit davranışları belirlemeden, bir meslek seçme, eş seçme, yaşam alanını seçme gibi yaşamı doğrudan şekillendiren kararlara kadar, bireyin yaşamı sürekli bir tercihte bulunma süreci şeklinde geçmektedir. Bu durum da karar verme sürecinin yapısının ve etkileyen faktörlerin anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Karar verme ile ilgili yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu, karar verme davranışının birbirini etkileyen ardışık aşamalardan oluştuğunu göstermektedir. Her bireyin çocukluğundan itibaren bu ardışık aşamaları algılama ve davranışa dökme yolları farklıdır. Bu karar verme yolları bir süre sonra başka benzer durumlarda da benzer tepkiler verme şeklinde kalıplaşmaktadır. Literatürde karar verme davranışı ile ilgili bu kalıplaşma durumları karar verme stilleri başlığı altında kavramsallaştırılmıştır (Scott & Bruce, 1995).

Bireylerin sahip olduğu karar verme stilleri nasıl karar alacakları noktasında bir öngörü sunmaktadır. Dolayısıyla karar vermeye yönelik yürütülen çalışmalarda genellikle karar verme stilleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde birçok farklı disiplinde farklı karar verme stiline belirlendiği görülmektedir (Davids vd., 2016). Ancak karar verme stilleri ile ilgili üzerinde uzlaşmış ortak bir kategorilendirme bulunmamaktadır (Allwood & Salo, 2012). Bu durum karar verme davranışının somut bir göstergesi olan karar verme stilleri ile ilgili bir karmaşaya neden olmaktadır. Bu karmaşa hali karar verme stilleri ile ilişkili diğer unsurların belirlenmesinde de ortaya çıkmaktadır (Erceg & Galić, 2023). Özellikle temel beceri ve davranış repertuarlarının oluşmasında ve gelişiminde anne baba tutumlarının belirleyici olduğu göz önünde bulundurulduğunda, anne baba tutumlarının karar verme stilleri üzerinde de önemli bir etkisi olduğu ve karar verme stillerinin bu tutumlarla şekillendiği düşünülmektedir (Holden & Buck, 2002). Ancak karar verme stilleri ile ilgili yaşanan karmaşa, anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiye de yansımaktadır (Jacobs & Klaczynski, 2005). Bu yapılar arasındaki ilişkilere geçmeden önce literatürde yer alan karar verme stilleri ve anne baba tutumları kavramlarına ilişkin bilgilendirmeler üzerinde durulmuştur.

Karar verme stilleri ile ilgili birçok farklı disiplinde kategorilendirmeler yapılmıştır. Dinklage (1967) karar verme stillerini; kabullenici, içtepesel, kadercici, erteleyici, bocalayıcı, planlı, sezgisel, tutuk ve kaçınan olarak belirlerken, Harren (1979) ise rasyonel, sezgisel ve bağımlı karar verme olarak üç başlık altında incelemiştir. Arroba (1977) ise karar verme stillerini; düşüncesizce, uyumlu, mantıksal, duygusal, sezgisel ve tereddütlü olarak altı kategoride ele almıştır. Türkiye’de de Kuzgun (2014) karar verme ile ilgili bağımlı, kararsız, mantıksal ve içtepesel olmak üzere dört farklı stil belirlemiştir. Mann ve arkadaşları (1998) ise dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stili olmak üzere dört karar verme stili belirlemiştir (Deniz, 2004). Görüldüğü gibi literatürde karar verme stilleri ile ilgili birçok farklı kategori bulunmaktadır. Burada hangi kategorilendirmenin daha geçerli olduğu sorusunun kesin bir cevabı bulunmamakla birlikte, karar verme davranışının daha yoğun bir şekilde gerçekleştiği yaşam dönemlerinde ele alınan karar verme stillerinin, karar verme davranışını daha çok yansıttığı düşünülmektedir (Riaz, 2012). Çocukluk döneminin bitişi ve ergenlik döneminin başlaması ile bireyin karar verme davranışında daha çok kendi tercihlerine yöneldiği görülmektedir. Bireyin bu dönemde aldığı sosyal, akademik ve bireysel kararlar yetişkinlik dönemi için adeta birer tohum görevi görmektedir (Öztabak & Erdoğan, 2017). Özellikle yetişkinlik ve ergenlik dönemi arasında bir köprü görevi gören üniversite eğitimi döneminde bireyler ailelerinden ve yakın çevrelerinden uzaklaşmakta ve birçok alanda kendi kararlarını almakla baş başa kalmaktadırlar. Bu aşamada öğrenciler, değişen sosyal çevreye uyum ve yeni sosyal ilişkilerin kurulması, meslek ve kariyer gelişimi, romantik ilişkilerle ilgili doğru kararların alınması gibi kritik tercihler ile baş başa kalmaktadırlar (Sagone & Indiana, 2021). Bu yüzden üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda ortaya çıkan karar verme stillerinin karar verme

davranışını daha iyi yansıttığı düşünülerek, Mann ve arkadaşlarının (1998) farklı kültürlerde ve özellikle üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda belirledikleri dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stili kategorileri çalışma kapsamında kullanılmıştır. Bu karar verme stilleri göz önünde bulundurulduğunda dikkatli karar verme stilini daha çok kullanan bireylerin seçenekleri enine boyuna değerlendirdikleri, panik karar verme stilini kullanan bireylerin ise seçenekleri değerlendirmeden rastgele karar aldıkları görülmektedir. Karar verme konusunda sorumluluk almaktan kaçınan bireylerin de kaçınan bir yol izledikleri ve özgüven problemleri yaşayan bireylerin ise sürekli karar almada güçlük yaşadıkları ve erteleyici bir yol benimsedikleri görülmektedir (Mann vd., 1998). Karar verme sürecinde bireysel kararlar alabilen ve aldığı kararlara güvenen bireylerin ise karar verme özsaygı düzeylerinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Avşaroğlu & Üre, 2007).

Bireyin karar verme stili doğuştan itibaren bazı faktörlerin etkisi ile şekillenmektedir. Özellikle aile ortamında, ebeveynlerin nasıl karar aldıkları, karar verme süreçlerinde çocuklarına ne kadar yer verdikleri bu aşamada önemli bir etkidir. Çünkü karar verme becerisi aslında bir öğrenme sürecinin ürünüdür ve aile ortamı ilk öğrenmelerin yaşandığı yerdir (Commendador, 2011). Aile ortamında bireyin kritik davranış ve becerileri edinebilmesi için sağlıklı tutumların sergilenmesi gerekmektedir. Bu tutumlar bireyin daha sonraki dönemlerde karar verme süreçlerinde nasıl bir yol izleyeceğini şekillendirmektedir (Doğan & Kazak, 2010). Literatür incelendiğinde anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlarla ilgili ilk sistematik sınıflandırmanın (Baumrind, 1971) tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmaya göre anne baba tutumları; otoriter, serbest ve demokratik olmak üzere üç kategori altında incelenmiştir. Daha sonra bu kategorilere ilgisiz (İhmalkâr) anne baba tutumu da eklenmiştir. Türkiye’de ise Baumrind’in sınıflandırması esas alınarak Kuzgun & Bacanlı (2005) tarafından kategorize edilen ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından revize edilen; otoriter, koruyucu ve demokratik anne baba tutumu sınıflandırması literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu tutumlar ele alındığında, otoriter tutumda anne babaların çocuklarının istekleri ve beklentilerini dikkate almadan sadece kendi istek ve beklentilerini çocuğa dayatmaları, koruyucu tutumda ise, çocuğun gelişim ve yaş dönemlerinde yerine getirmesi gereken görevlerinin anne babalar tarafından yerine getirilmesi gibi davranışlar ön plana çıkmaktadır. Sağlıklı anne baba tutumu olarak kabul edilen demokratik tutumda ise aile ortamında herkes yaş ve gelişim dönemleri dikkate alınarak kurallara tabi tutulmakta ve bu tutumda çocuğun gelişmesi ve bireyselleşmesi amaçlanmaktadır (Kuzgun & Bacanlı, 2005). Belirtilen tüm bu tutumların sergilenmesinde genel olarak pekiştirme, cezalandırma, model olma, davranış biçimlendirme gibi temel beceri ve davranış edinme yolları yer almaktadır (Beck, 2018; Türkçapar, 2018). Dolayısıyla temel bir beceri ve davranış repertuarı olan karar vermenin de anne baba tutumları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim literatür incelendiğinde de karar verme stilleri ve anne baba tutumları

arasında çeşitli ilişkilerin olduğu ve anne baba tutumlarının karar verme stillerini etkilediği görülmektedir (Eldeleklioğlu, 1996; Öztürk vd., 2011; Wasarhelyi vd., 2019; Wolff & Crockett, 2011). Ancak bu çalışmalarda karar verme stilleri ve anne baba tutumları ile ilgili farklı kategorilerin kullanılmış olması elde edilen bulguların geçerliliğini ve sonuçların genellenebilirliğini azaltmaktadır. Bu çalışmalardaki yetersizliklerin bir sebebi de her iki çok değişkenli kavram arasındaki karmaşık ilişkileri ortaya çıkarabilecek çok değişkenli istatistik tekniklerinin kullanılmamasıdır. Bu ilişkilerin belirlenmesi ise hem karar verme stilleri hem de bu stillerin anne baba tutumları ile olan ilişkilerindeki netlik sorunlarının çözümüne katkı sunacaktır. Ayrıca, karar verme stillerini oluşturan ve şekillendiren karmaşık unsurlara ilişkin elde edilecek bulguların psikolojik danışma uygulamaları alanında da özellikle karar verme ile ilgili sorunlarda yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede karar verme stillerini oluşturan unsurlar ve bu unsurların anne baba tutumları ile ilişkisini ele almak için mevcut çalışmada çok değişkenli istatistik yöntemlerinden Kanonik Korelasyon Analizi (KKA) kullanılmıştır. Bu analiz doğrultusunda karar verme stilleri ve anne baba tutumları kavramlarının alt boyutları tarafından ne kadar açıklandığı ve karar verme stilleri ile anne baba tutumları arasındaki karmaşık ilişkilerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Algılanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki çoklu ilişkileri belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nicel betimsel desenlerden ilişkisel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu desende iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Heppner vd., 2008).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu belirlemek için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yönteminde veriler ulaşılabilen gönüllü katılımcılardan toplanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2017). Bu kapsamda, çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 378 (302 kadın-76 erkek) katılımcıdan Google Formlar aracılığıyla veriler toplanmıştır. Örneklem büyüklüğü belirlenirken kanonik korelasyon analizi için gereken örneklem büyüklüğü baz alınmıştır. Kanonik korelasyon analizi yapabilmek için gereken örneklem büyüklüğünün veri setlerinde yer alan toplam değişken sayısının en az 20 katı olması gerektiği literatürde hakim bir görüş olarak yer almaktadır (Salkind, 2010; Stevens, 1992). Bu çerçevede anne baba tutumları ölçeği ve karar verme stilleri ölçeği alt boyutları birer değişken olarak belirlendiğinde araştırmada 8 değişkenin olduğu ve en az 160 kişiden veri toplanması gerektiği görülmüştür. Bu kapsamda çalışma grubu 378 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubuna ait demografik bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler

Demografik Bilgiler		N	%
Cinsiyet	Kadın	302	79.9
	Erkek	76	21.1
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	79	20.9
	2. Sınıf	109	28.8
	3. Sınıf	94	24.9
	4. Sınıf	89	23.5
	Diğer	7	1.9
Toplam		378	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 302'sinin (%79,9) kadın, 76'sının da (%21,1) erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri dağılımları incelendiğinde, 79 (%20,9) öğrencinin 1.sınıf, 109 (%28,8) öğrencinin 2. sınıf, 94 (%24,9) öğrencinin 3. sınıf, 89 (%23,5) öğrencinin 4.sınıf ve 7 (%1,9) öğrencinin farklı üst sınıflarda eğitimlerine devam ettiği görülmüştür.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Bu araştırmada, katılımcıların karar verme stillerini belirlemek için "Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği I-II (MKVÖ I-II)" ve algılanan anne baba tutumlarını belirlemek amacıyla "Anne Baba Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesinde ise araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan bu çalışmanın yapılabilmesi için 14.02.2023 tarihinde gerekli izin alınmış (Sayı: 2023/83192) daha sonra ölçekler ve kişisel bilgi formu Google Formlar aracılığı ile öğrencilere çevrimiçi olarak gönderilmiş ve veriler toplanmıştır.

Melbourne karar verme stilleri ölçeği (MKVÖ I-II)

Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği, Mann ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilmiş, Türk kültürüne uyarlama çalışmaları ise Deniz (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek iki kısımdan oluşmakta, ilk kısımda 6 sorudan oluşan karar verme özsaygısı alt boyutu yer almaktadır. İkinci kısımda ise 22 soru ve dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stili olmak üzere dört alt boyuttan oluşan karar verme stilleri bölümü yer almaktadır. Ölçeğin bütünü 3'lü Likert tipi (puanlama kategorileri 0: Doğru Değil, 1: Bazen Doğru ve 2: Doğru) şeklindedir. Ölçeğin tüm alt boyutlarında yapılan güvenilirlik çalışmaları neticesinde Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayıları .65 ve .85 arasında değişmektedir (Deniz, 2004). Mevcut çalışmada yapılan güvenilirlik ve geçerlilik analizleri neticesinde ise Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayıları karar verme özsaygısı için .70, dikkatli karar verme stili için .71, panik karar verme stili için .72, erteleyici karar verme stili için .71 ve kaçınan karar verme stili için .73 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 5 alt boyuttan oluşan yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen uyum indekslerinin (X^2 /sd=2.62, CFI=.85, GFI=.87

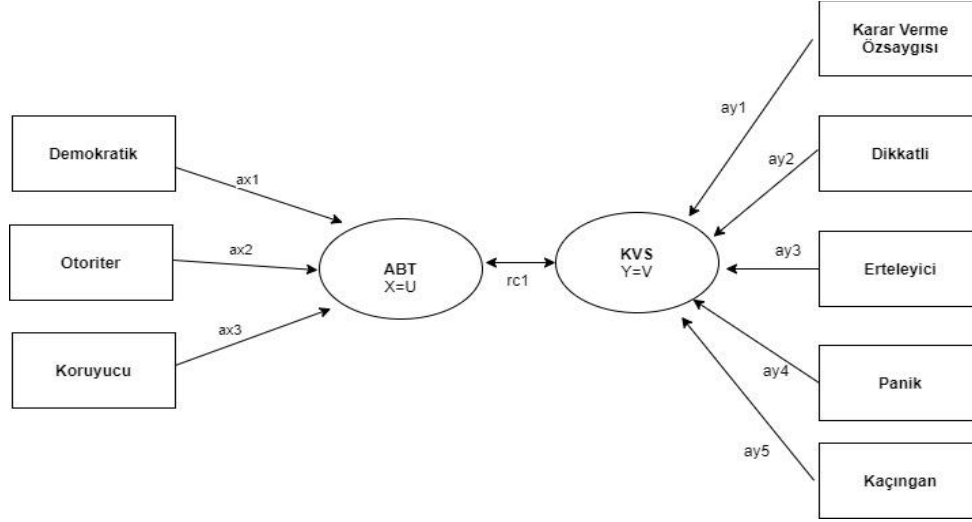
AGFI=.86, RMSEA=.05) kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Kline, 2011).

Anne-baba tutumu ölçeği

Araştırma kapsamında öğrencilerin algılanan anne-baba tutumlarını ölçmek amacıyla ilk olarak Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ve ardından Eldeleklioğlu (1996) tarafından revize edilen ve 40 maddelik Anne-Baba Tutumu Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek anne-baba tutumlarını; demokratik, koruyucu ve otoriter olmak üzere üç alt boyutta değerlendirme imkânı sunmaktadır. Ölçek, 5'li Likert tipindedir (puanlama kategorileri 1: Hiç Uygun Değil ve 5: Tamamen Uygun aralığındadır). Ölçeğin güvenirliğini tespit etmek için yapılan güvenirlik analizleri neticesinde Cronbach Alpha (α) katsayıları demokratik tutum için .89, koruyucu tutum için .82 ve otoriter tutum için .78 şeklinde bulunmuştur (Kuzgun & Bacanlı, 2005). Mevcut çalışmada yapılan güvenirlik ve geçerlilik analizleri neticesinde, Cronbach Alpha (α) güvenirlik katsayıları demokratik tutum için .87, koruyucu tutum için .81 ve otoriter tutum için .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 3 alt boyuttan oluşan yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmış ve elde edilen uyum indekslerinin ($X^2/sd=2.92$, CFI=.86, GFI=.89, AGFI=.88, RMSEA=.06) kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir (Kline, 2011).

Veri Analizi

Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve kanonik korelasyon analizi kullanılmıştır. Kanonik korelasyon analizi, alt boyutları en az iki değişkenden oluşan değişken setleri arasındaki en güçlü ilişkileri ve alt değişkenlerin ortaya çıkardığı farklı ilişkileri tespit etmek için kullanılmaktadır (Stevens, 1992; Tabachnick & Fidell, 2007). Kanonik korelasyon analizi gerek değişkenler arasındaki ilişkileri gerekse etkileşimleri tespit etmede korelasyon ve regresyon analizlerini kapsamaktadır. Bu açıdan kanonik korelasyon analizi araştırmalarda farklı sorulara tek analiz yöntemi ile cevap verilmesi olanağını sağlamakta ve sonuçların güvenilirliğini arttırmaktadır (Capraro & Capraro, 2001). Bu çerçevede araştırmada, kanonik korelasyon analizi kullanılarak anne baba tutumları alt boyutları, demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ile karar verme stilleri alt boyutları, karar verme özsaygısı, erteleyici, dikkatli, kaçınan ve panik karar verme stilleri arasındaki ilişkiler belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan veri setlerine ait kanonik korelasyon analizi analitik şeması şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Anne baba tutumları ve karar verme stilleri veri setlerine ait analitik şema

Şekil 1'e göre, ax1, ax2 ve ax3, X değişkeni (anne baba tutumları) için kanonik yükleri, ay1, ay2, ay3, ay4 ve ay5, Y değişkeni (karar verme stilleri) için kanonik yükleri ve rc1 kanonik değişkenler arasında oluşan ilişkiyi ifade etmektedir.

Bir veri seti üzerinde kanonik korelasyon analizi yapabilmek için bazı varsayımların karşılanması gerekmektedir. Bu varsayımlar; doğrusallık, çoklu normal dağılım ve çoklu doğrusal bağlantı analizleri ile test edilmektedir (Kalaycı, 2004). Bu doğrultuda öncelikle anne baba tutumları ile karar verme stilleri değişken setleri arasında doğrusallık varsayımını test etmek için bu setler arasında oluşan saçılma diyagramı matrisleri incelenmiş ve bu matrislerde dağılımların doğrusal bir yol izlediği görülmüştür. Veri setinin çoklu normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığını anlamak için ise betimsel analiz yapılmış ve çarpıklık ve basıklık katsayıları baz alınmıştır. Analiz sonuçları neticesinde çarpıklık katsayılarının -.83 ile .12 arasında; basıklık katsayılarının ise -.91 ile .25 arasında değerler aldığı görülmüştür. Verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 kritik değer aralığında yer alması, normal dağılımı işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2017). Bu çerçevede verilerin çoklu normal varsayımını karşıladığı söylenebilir. Çoklu doğrusal bağlantı sorunu ise veri setleri arasındaki korelasyon katsayısı değerlerine ve tolerans değerleri ile varyans şişkinlik değerlerine (VIF-Variance Inflation Factor) bakarak anlaşılabilir (Field, 2005). Veri setleri arasındaki korelasyon katsayısı değerlerinin $r = .90$ dan büyük olması durumunda çoklu bağlantı problemi ortaya çıkmaktadır (Çokluk vd., 2012; Pallant, 2013). Tablo 2 incelendiğinde veri setleri arasındaki en yüksek ilişkinin karar verme özsaygısı ile otoriter anne baba tutumları alt boyutları arasında olduğu ve çoklu bağlantı probleminin olmadığı görülmektedir ($r = -.24$; $p < .01$). Veri setleri arasında çoklu bağlantı probleminin olup olmadığını test etmenin diğer bir yolu da tolerans ve VIF değerlerinin

incelenmesidir. Değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi, tolerans değerlerinin .20'den düşük ve VIF değerlerinin de 10'dan yüksek olması durumunda ortaya çıkmaktadır (Büyüköztürk, 2017). Bu doğrultuda yapılan analizler neticesinde tolerans değerlerinin .36 ile .57 arasında değiştiği ve VIF değerlerinin de 1.75 ile 2.78 arasında olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar veri setleri arasında çoklu bağlantı sorununun olmadığını göstermektedir. Sonuç olarak gerekli varsayımların karşılandığı ve araştırma sorularına yanıt bulmak için verilerin test edilmesinde kanonik korelasyon analizinin kullanılabileceği görülmüştür.

BULGULAR

Bu çalışmada karar verme stilleri ve anne baba tutumları veri setleri arasındaki ilişki, ortak varyans ve setlerin alt boyutları tarafından ve diğer setin alt boyutları tarafından ne düzeyde açıklandığına yönelik karmaşık ilişkilerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Seçilen karar verme stilleri (Set 1); dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri ile karar verme özsaygısı alt boyutlarından oluşmaktadır. Belirtilen karar verme stillerinin her birisindeki yüksek puanlar bireyin ilgili stili karar verme de daha fazla kullandığını göstermektedir. Seçilen anne baba tutumları ise (Set 2); demokratik, koruyucu ve otoriter alt boyutlarından oluşmaktadır. Belirtilen anne baba tutumlarının her birisindeki yüksek puanlar da bireyin algıladığı anne baba tutumunu göstermektedir.

Araştırmada öncelikle karar verme stilleri; dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik karar verme stilleri ve karar verme özsaygısı alt boyutları ile anne baba tutumları; demokratik, koruyucu ve otoriter alt boyutları arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizi neticesinde elde edilen pearson korelasyon katsayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları

Değişkenle	PKVS	DKVS	EKVS	KKVS	DABT	OABT	KABT
1. KVÖS	-.40**	.24**	-.33**	-.42**	.21**	-.24**	-.14**
2. PKVS	1	.03	.53**	.36**	-.05	.15**	.16**
3. DKVS		1	-.03	-.20**	.12**	-.13**	-.08
4. EKVS			1	.38**	-.11*	.15**	.14**
5. KKVS				1	-.08	.16**	.19**
6. DABT					1	-.62**	-.26**
7. OABT						1	.64**
8. KABT							1

N: 378; ** $p < .01$, * $p < .05$

KVÖS: Karar Verme Özsaygısı; PKVS: Panik Karar Verme Stili; DKVS: Dikkatli Karar Verme Stili; EKVS: Erteleyici Karar Verme Stili; KKVS: Kaçınan Karar Verme Stili; DABT: Demokratik Anne Baba Tutumu; OABT: Otoriter Anne Baba Tutumu; KABT: Koruyucu Anne Baba Tutumu

Tablo 2’de yer alan pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları incelendiğinde, karar verme özsaygısı ile demokratik, otoriter ve koruyucu anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir ($p < .01$). Panik karar verme stili ile otoriter ($r = .15$; $p < .01$) ve koruyucu ($r = .16$; $p < .01$) anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki varken; panik karar verme stili ile demokratik anne baba tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = -.05$; $p > .05$). Dikkatli karar verme stili ile demokratik ($r = .12$; $p < .01$) ve otoriter ($r = -.13$; $p < .01$) anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki varken; dikkatli karar verme stili ile koruyucu anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($r = -.08$; $p > .05$). Erteleyici karar verme stili ile demokratik ($r = -.11$; $p < .05$), otoriter ($r = .15$; $p < .01$) ve koruyucu ($r = .14$; $p < .01$) anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Son olarak, kaçınan karar verme stili ile otoriter ($r = .16$; $p < .01$) ve koruyucu ($r = .19$; $p < .01$) anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler varken; kaçınan karar verme stili ile demokratik anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($r = -.08$; $p > .05$).

Kanonik Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Karar verme stilleri ile anne baba tutumları alt boyutları arasındaki çok değişkenli ilişkileri değerlendirmek üzere KKA yapılmıştır. Karar verme stillerinin beş alt boyutu bağımlı, anne baba tutumlarının üç alt boyutu ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Yapılan analize ilişkin sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Kanonik değişkenlere ait analiz sonuçları

Kök	rc	rc ²	Özdeğer	Wilks’Lambda	F	sd	p
1	.286	.081	.089	.889	2.971	15	.000
2	.172	.029	.030	.968	1.533	8	.142
3	.053	.003	.003	.997	.354	3	.786

rc: Kanonik Korelasyon, **rc²:** Kanonik Korelasyonun Karesi

Tablo 3 incelendiğinde, birinci kanonik değişken çifti arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Wilk’s $\lambda = 0.889$, $F(15) = 2.971$, $p < .05$), ikinci kanonik değişken çifti (Wilk’s $\lambda = 0.968$, $F(8) = 1.533$, $p > .05$) ve üçüncü kanonik değişken çifti (Wilk’s $\lambda = 0.997$, $F(3) = .354$, $p > .05$) arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu analiz yönteminde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar veren kanonik ilişkiler dikkate alınmaktadır (Tabachnick & Fidell, 2007). Bu çerçevede analizde elde edilen birinci kanonik değişken çifti esas alınmış ve buradaki ilişkinin değeri .286 olarak bulunmuştur. Bu değer karesi ise veri setleri arasında açıklanan ortak varyansı ifade etmektedir. Yapılan hesaplama neticesinde veri setlerinin

%8.1'lik bir varyansı paylaştığı sonucu elde edilmiştir. Değişkenlerden her birinin kanonik değişkenleriyle olan ilişkisini gösteren kanonik katsayılar da incelenmiştir. Bu katsayılar alt boyutta oluşan değişimin, kanonik değişkende oluşturduğu standart sapmayı ifade etmektedir. Bu çerçevede veri setlerindeki alt boyutlara ait standardize edilmiş korelasyon katsayıları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Alt boyutlara ilişkin standardize edilmiş korelasyon katsayıları ile yük değerleri

Alt Boyut	<i>rc</i>	
	Korelasyon Katsayısı	Yük Değeri
Birinci Set (Anne Baba Tutumları)		
Demokratik	-.35	-.79
Otoriter	.62	.96
Koruyucu	.19	.68
Açıklanan Varyans	%67	
İkinci Set (Karar Verme Stilleri)		
Karar Verme Özsaygısı	-.67	-.90
Panik Karar Verme Stili	.06	.50
Dikkatli Karar Verme Stili	-.31	-.50
Erteleyici Karar Verme Stili	.27	.57
Kaçıngan Karar Verme Stili	.11	.58
Açıklanan Varyans	%40	

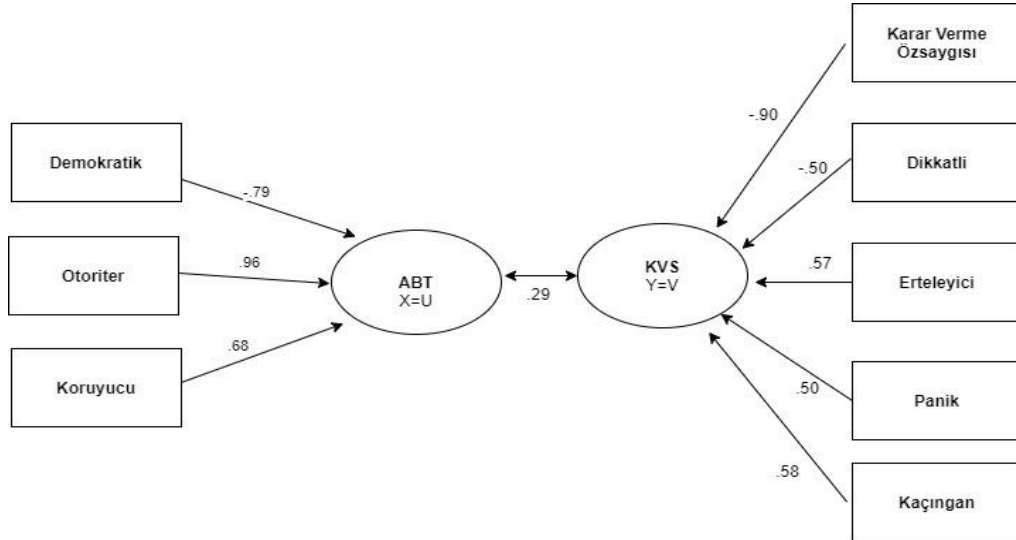
Tablo 4 incelendiğinde, elde edilen birinci ve ikinci setlerden oluşan kanonik değişkenlere ait denklemler aşağıdaki gibi formüle edilmiştir.

Birinci Set = $-.35 * \text{Demokratik} + .62 * \text{Otoriter} + .19 * \text{Koruyucu}$

İkinci Set = $-.67 * \text{Karar Verme Özsaygısı} + .06 * \text{Panik Karar Verme Stili} - .31 * \text{Dikkatli Karar Verme Stili} + .27 * \text{Erteleyici Karar Verme Stili} + .11 * \text{Kaçıngan Karar Verme Stili}$

Bu denklemlere göre birinci set kanonik değişkeninin oluşmasında en yüksek katkıyı otoriter anne baba tutumu (.62) değişkeni, en düşük katkıyı da koruyucu anne baba tutumu (.19) değişkeni sağlamaktadır. İkinci set kanonik değişkeninin oluşmasında ise en yüksek katkıyı karar verme özsaygısı (-.67) değişkeni sağlarken, en düşük katkıyı da panik karar verme stili (.06) değişkeni sağlamaktadır. Birinci set kanonik

değişkenin %67'si alt değişkenleri tarafından açıklanırken, ikinci set kanonik değişkenin oluşumunda alt değişkenlerinin katkısı %40 olarak bulunmuştur. İlgili setlerdeki değişkenlerin ana setlerin bir parçası olup olmadıkları, her bir sete ilişkin kanonik yüklerin incelenmesi ile belirlenmektedir. Kanonik yük değerlerinin .30'dan büyük olması durumunda alt değişkenlerin ilgili setin bir parçası olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2007). Bu çerçevede demokratik (-.79), otoriter (.96) ve koruyucu (.68) anne baba tutumlarının birinci setin bir parçası olduğu söylenebilir. İkinci sete ilişkin alt değişkenler incelendiğinde; karar verme öz saygısı (-.90), dikkatli (-.50), erteleyici (.57) ve kaçınan (.58) karar verme stillerinin bu setin bir parçası olduğu görülmektedir. Kanonik değişken setlerine ait kanonik yükler ve kanonik setler arasındaki korelasyon değeri Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. ABT ve KVS arasındaki kanonik yükler ve korelasyon değerleri

Şekil 2'de, anne baba tutumları ve karar verme stilleri arasında .29'luk bir ilişki olduğu görülmektedir. Elde edilen kanonik yükler, ait oldukları veri setlerine ne düzeyde anlamlı bir katkı sunduklarını göstermektedirler. Şekil 2'de, her veri setinde bazı yük değerlerinin negatif bazılarının da pozitif olduğu görülmektedir. Buda her veri seti altında alt değişkenler arasında farklı yönde ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Bu durum ilgili değişkenlerin alt boyutlarının birbirine zıt yönde olan olguları aynı ana değişken seti altında ölçmelerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmada karar verme stilleri ile anne baba tutumları veri setleri arasındaki karşılıklı ilişkileri tespit etmek için çapraz yük değerleri incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde her iki değişken setine ait elde edilen çapraz yük değerleri tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Değişken setlerinin birbirleri üzerindeki çapraz yük değerleri

Değişken	Yük değeri
Karar Verme Stilleri Değişken Seti	
Birinci Set (Anne Baba Tutumları)	
Demokratik	-.23
Otoriter	.27
Koruyucu	.19
Açıklanan Varyans	% 3
Anne Baba Tutumları Değişken Seti	
İkinci Set (Karar Verme Stilleri)	
Karar Verme Özsaygısı	-.26
Panik Karar Verme Stili	.14
Dikkatli Karar Verme Stili	-.14
Erteleyici Karar Verme Stili	.16
Kaçıngan Karar Verme Stili	.17
Açıklanan Varyans	%6

Tablo 5'te, katılımcıların karar verme stillerinin açıklanmasında algılanan anne baba tutumları alt boyutlarının rolü incelendiğinde; sırasıyla otoriter (.27), demokratik (-.23) ve koruyucu (.19) alt boyutlarının etkisi görülmektedir. Katılımcıların algılanan anne baba tutumlarının açıklanmasında karar verme stilleri alt boyutlarının rolü incelendiğinde ise; sırası ile karar verme öz sayısı (-.26), kaçıngan karar verme stili (.17), erteleyici karar verme stili (.16), panik karar verme stili (.14) ve dikkatli karar verme stili (-.14) alt boyutlarının etkisi görülmektedir. Ana setlerin birbirini açıklama oranlarına bakıldığında ise karar verme stilleri değişken setinin anne baba tutumları değişken seti tarafından açıklanma oranının %3, anne baba tutumları değişken setinin ise karar verme stilleri değişken seti tarafından açıklanma oranı %6 olarak bulunmuştur.

Kanonik değişkenler bir çift olarak ele alındığında, yüksek düzeyde "Otoriter" (.96) ve "Koruyucu" (.68) anne baba tutumu algısının daha az "Demokratik" (-.79) anne baba tutumu algısı ile ilişkili olduğu, bu kombinasyonunda; yüksek düzeyde "Kaçıngan" (.58), "Erteleyici" (.57) ve "Panik" (.50) karar verme stiline daha az "Karar Verme Özsaygısı" (-.90) ve "Dikkatli Karar Verme Stili" (-.50) ile ilişkili olan kombinasyonla etkileşim halinde olduğu görülmektedir. Buna göre otoriter ve koruyucu anne baba tutumu algısı yüksek, demokratik anne baba tutumu algısı düşük olan bireylerin, karar verme özsaygısı düzeylerinin düşük olduğu, kararlarında dikkatli karar verme stilini daha az kullandıkları ve bu bireylerin karar vermede daha çok kaçıngan, erteleyici ve panik karar verme stillerini kullandıkları bulgulanmıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre; bazı karar verme stilleri alt boyutları ile anne baba tutumları alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunurken, bazı alt boyutlarda bu ilişkilerin anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu durum her iki değişken seti arasındaki genel ilişkiye de yansımakta ve anne baba tutumları ile karar verme stilleri değişken setlerinin %8.1'lik düşük bir varyansı paylaştığı görülmektedir. Araştırmada ayrıca karar verme stilleri veri setinin % 40'ının kendi alt boyutları, %3'ünün ise anne baba tutumları alt boyutları tarafından açıklandığı; anne baba tutumları veri setinin ise % 67'sinin kendi alt boyutları, % 6'sının da karar verme stilleri alt boyutları tarafından açıklandığı sonuçları ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlar literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmada, öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumunun karar verme özsaygısı ve dikkatli karar verme stili ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu, erteleyici karar verme stili ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu ve panik ile kaçınan karar verme stilleriyle anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumlarının dikkatli karar verme stili ve karar verme özsaygısı ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunurken, erteleyici, panik ve kaçınan karar verme stili ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Öğrencilerin algıladıkları koruyucu anne baba tutumunun panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stili ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunurken, karar verme özsaygısı ve dikkatli karar verme stili ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Bu sonuçlar daha önce yapılan araştırma sonuçları ile kısmen benzerlikler göstermektedir (Eldeleklioğlu, 1996; Öztürk vd., 2011; Tatlıhoğlu, 2014) Eldeleklioğlu, (1996) yaptığı çalışmada demokratik anne baba tutumuyla mantıklı ve bağımsız karar verme stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, kararsız karar verme stili ile de negatif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Ayrıca koruyucu ve otoriter anne baba tutumu ile kararsız karar verme stili arasında pozitif yönde, otoriter tutumla mantıklı karar verme stili arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit etmiştir. Öztürk ve arkadaşları (2011) ise demokratik, otoriter ve koruyucu anne baba tutumuna maruz kalan tüm bireylerin bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Tatlıhoğlu (2014) ise yaptığı çalışmada demokratik anne baba tutumunun karar verme özsaygısıyla, koruyucu anne baba tutumunun da kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri ile ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Mevcut çalışma ve konu ile ilgili yapılan diğer çalışma sonuçları beraber değerlendirildiğinde anne baba tutumları ile karar verme stilleri ilişkisinde literatürde ortak bir sonuç elde edilemediği ve bazı alt boyutlarda ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir.

Nitekim literatürde hâkim olan bu durumun, çalışmada kanonik korelasyon analizi neticesinde her iki değişken seti arasında elde edilebilecek en yüksek ilişkinin düşük olması ile de anlaşılabilirliği düşünülmektedir. Araştırmada her iki değişken

seti arasında paylaşılan ortak varyans % 8.1 olarak görece düşük bulunmuştur. Ayrıca çalışmada karar verme stillerini açıklamada anne baba tutumlarının % 3'lük bir etkisi olduğu, anne baba tutumlarının açıklanmasında ise karar verme stillerinin % 6'lık bir etkisi bulunduğu görülmektedir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki doğrudan ilişkilerin ve etkileşimlerin zayıf olduğu görülmektedir. Anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki doğrudan ilişkilerin zayıf olması insan davranışlarının gelişiminde farklı aşamaların etkisi ile açıklanabilir. Davranış ve becerilerin karmaşık ve birbirini etkileyen süreçler neticesinde geliştiği düşünülmektedir. Farklı etkenler yeni davranış ve becerilerin ortaya çıkmasına yol açarken, bu davranış ve becerilerde farklı davranış ve becerilerin şekillenmesine yol açmaktadır. Bu dolaylı etkileşim ilk etkenler ile sonradan ortaya çıkan davranış ve beceriler arasındaki doğrudan ilişkilerin daha belirsiz ve zayıf olmasına yol açabilmektedir (Heppner vd., 2008). Anne babaların aile ortamında çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar, çocukların öncelikle stresle baş edebilme, öz yeterlilik, öz güven gibi sağlıklı davranış ve becerilerin gelişmesinde ön koşul olan davranış repertuarlarının şekillenmesine yol açmaktadır (Yaffe, 2020). Anne babalar bu noktada özellikle demokratik bir tutum sergilediklerinde çocukların bu temel davranış repertuarlarını daha etkin bir şekilde kullandıkları ve bu davranış repertuarlarının da daha karmaşık davranışların gelişmesine yol açtığı görülmektedir (Şirin, 2019). Özellikle bu düzlemde çocuğun kendi problemlerini çözebilme becerisinin arttığı görülmektedir. Problem çözme becerisi yüksek olan çocuklarında karar vermede daha aktif bir süreç yürüttükleri ve seçenekleri daha iyi analiz ettikleri ve nihayetinde daha doğru bir seçenekte karar kıldıkları görülmektedir (Güçray, 2001). Bu doğrultuda anne baba tutumlarının karar verme stilleri ile dolaylı bir ilişkisi olduğu, bu yüzden doğrudan ilişkilerin zayıf olduğu söylenebilir. Daha önce yürütülen çalışmalarda ve mevcut araştırmada iki yapı arasındaki ilişki ve etkileşimlere dair elde edilen sonuçların yetersiz olduğu düşünülmekte ve anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki doğrudan ilişkilerin farklı ölçüm araçlarıyla ve farklı örneklemlerde yürütülecek çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Araştırmada karar verme stillerinin %40'lık bir bölümünün kendi alt boyutları tarafından açıklandığı görülmektedir. Karar verme stilleri ile ilgili literatür incelendiğinde birçok farklı kategorilendirmelerin bulunduğu ve bu konuda bir uzlaşmaya varılamadığı görülmektedir. Bu durumun karar verme davranışının kültüre göre, yaş dönemlerine ve ruh haline göre farklılaşmasıyla da ilgili olabileceği düşünülmektedir (Leykin & Derubeis, 2010; Şandor, 2018; Sarı, 2008). Ayrıca araştırmada karar verme stillerinin açıklanmasında en yüksek etkinin karar verme özsaygısı alt boyutundan kaynaklandığı görülmüştür. Problem çözme becerisi yüksek, yanlış tercihlerde bulunmanın getireceği stres ile baş edebilen, kararlarını alma noktasında kendisini yeterli gören bireylerin karar verme özsaygılarının yüksek olduğu görülmektedir (Deniz, 2004). Karar verme özsaygısı belirtilen nitelikler nedeni ile diğer karar verme stillerini de açıklayabilen bir kavramdır. Çünkü problem

çözme becerisi yüksek olan bireylerin dikkatli karar verme stilini daha fazla kullandıkları, yanlış tercihlerde bulunmanın getireceği stresle baş edemeyen ve kararlarını almada kendini yetersiz gören bireylerinde erteleyici, panik ve kaçınan karar verme stillerini daha fazla kullandıkları bilinmektedir (Mann vd., 1998; Thunholm, 2004). Dolayısıyla karar verme özsaygısının karar verme stilleri ile keskin bir ayrımı bulunmamakta ve karar verme stillerine karar verme özsaygısı özellikleri de eşlik etmektedir. Bu yüzden karar verme özsaygısının karar verme stillerini yansıtan en önemli unsur olduğu söylenebilir.

Araştırma da anne baba tutumlarının % 67'lik bir kısmının kendi alt boyutları tarafından açıklandığı bulunmuştur. Literatürde yer alan anne baba tutumları genellikle Baumrind (1971) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre şekillenmiş ve farklı kültürlere göre yapılan uyarlamalarda da önemli bir değişime uğramamıştır. Bu yüzden çalışmada elde edilen sonucun literatürde var olan uzlaşma ile tutarlı olduğu söylenebilir. Ayrıca çalışmada anne baba tutumlarının açıklanmasında en yüksek etkinin otoriter anne baba tutumu alt boyutundan kaynaklandığı görülmüştür. Anne baba tutumları her topluma göre farklılaşabilmektedir. Demokratik bir toplumsal yapıda anne baba tutumlarının daha çok demokratik olduğu gözlemlenirken, otoriter-gelenekçi toplumlarda ise anne baba tutumlarının daha çok otoriter olduğu gözlemlenmektedir (Şirin, 2019). Türk toplumunun büyük bölümünü oluşturan geleneksel aile yapısında da anne babanın çocuk üzerindeki etkilerinin daha fazla olduğu ve çocuğun istek ve gereksinimlerinin geri planda kaldığı, özetle bu aile ortamlarında daha çok otoriter tutumun olduğu gözlemlenmektedir (Holden & Buck, 2002).

Araştırma sonuçlarına göre, anne babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlar ile karar verme stilleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Ancak bu ilişkinin zayıf olduğu görülmektedir. Bu çalışma, literatürde anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiye yönelik yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarda bir tutarlılık olmamasına ek olarak ortak varyansın da düşük olduğu sonucunu bulgulaması açısından farklılık arz etmektedir. Çalışmanın üniversite öğrencilerine yönelik olması sonuçların genellenebilmesi adına bir sınırlılık teşkil etmektedir. Bu açıdan farklı örneklerde yapılacak çalışma sonuçlarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca çalışmada vurgulanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasında başka değişkenlerin aracılık ettiği düşüncesi doğrultusunda aracı ilişkilerinde araştırılması önerilmektedir.

Yazar katkı oranı ve çıkar çatışması beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit katkı vermiştir ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Albert, D., & Steinberg, L. (2011). Judgment and decision making in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 211–224. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00724.x>

Allwood, C. M., & Salo, I. (2012). Decision-making styles and stress. *International Journal of Stress Management*, 19(1), 34–47. <https://doi.org/10.1037/a0027420>

Arroba, T. (1977). Styles of decision making and their use: An empirical study. *British Journal of Guidance & Counselling*, 5(2), 149–158. <https://doi.org/10.1080/03069887708258110>

Avşaroğlu, S., & Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Selcuk University Social Sciences Institute*, 18, 85–100. <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbed/issue/61794/924162>

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4, 1–103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>

Beck, J. (2018). *Bilişsel davranışçı terapi temelleri ve ötesi* (Muzaffer Şahin (ed.)). Nobel Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Capraro, R. M., & Capraro, M. M. (2001). Commonality Analysis: Understanding Variance Contributions to Overall Canonical Correlation Effects of Attitude Toward Mathematics on Geometry Achievement. *Multiple Linear Regression Viewpoints*, 27(2), 16–23. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=0e21ede7f817c48566978f877d3cb215b287663f>

Çokluk, Ö., Güçlü, Ş., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lirsal uygulamaları*. Pegem Akademi.

Commendador, K. (2011). The relationship between maternal parenting style, female adolescent decision making, and contraceptive use. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 23(10), 561–572. <https://doi.org/10.1111/J.1745-7599.2011.00635.X>

Davids, E. L., Roman, N. V., & Leach, L. (2016). Decision Making Styles: A Systematic Review of Their Associations with Parenting. *Adolescent Research Review*, 1(1), 69–90. <https://doi.org/10.1007/s40894-015-0003-y>

Deniz, M. E. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 23–35.

Dinklage, B. (1967). *Student decision making of studies of adolescent in secondary schools*. Harvard University.

Doğan, T., & Kazak, M. (2010). The investigation of the relationship between students' decision making skills and parental attitudes. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2556–2560.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.372>

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki*. Gazi Üniversitesi.

Erceg, N., & Galić, Z. (2023). Incremental Validity of Decision-Making Styles in Predicting Real-Life and Work-Related Outcomes. *Journal of Individual Differences*, June. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000404>

Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS, 2nd ed.* In *Discovering statistics using SPSS, 2nd ed.* Sage Publications, Inc.

Filippello, P., Sorrenti, L., Larcán, R., & Rizzo, A. (2013). Academic underachievement, self-esteem and self-efficacy in decision making. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, 1(3), 2282–1619.
<https://doi.org/10.6092/2282-1619/2013.1.934>

Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde Karar Verme Davranışlarının Öz saygı Ve Problem Çözme Becerileri Algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 106–121.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4364/59692>

Harren, V. A. (1979). A model of career decision making for college students. *Journal of Vocational Behavior*, 14(2), 119–133.
[https://doi.org/10.1016/0001-8791\(79\)90065-4](https://doi.org/10.1016/0001-8791(79)90065-4)

Heppner, P. P., Wampold, B. E., & Kivlighan, D. M. (2008). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri* (D. M. Siyez (ed.)). Mentis Yayınları.

Holden, G. W., & Buck, M. J. (2002). Parental attitudes toward childrearing. In *Handbook of parenting: Being and becoming a parent, Vol. 3, 2nd ed.* (pp. 537–562). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Jacobs, J. E., & Klaczynski, P. A. (2005). The development of judgment and decision making in children and adolescents. In J. E. Jacobs & P. A. Klaczynski (Eds.), *The development of judgment and decision making in children and adolescents*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Kalaycı, Ş. (2004). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayıncılık.

Kline, R. B. (2011). Principles and practice of structural equation modeling, 3rd ed. In *Principles and practice of structural equation modeling, 3rd ed.*

ed. Guilford Press.

Kuzgun, Y. (1972). *Anne-baba tutumlarının bireyin kendisini gerçekleştirme düzeyi üzerine etkisi*. Haccettepe Üniversitesi.

Kuzgun, Y. (2014). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Nobel Yayınları.

Kuzgun, Y., & Bacanlı, F. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Leykin, Y., & Derubeis, R. J. (2010). Decision-making styles and depressive symptomatology: Development of the decision styles questionnaire. *Judgment and Decision Making*, 5(7), 506–515. <https://doi.org/10.1017/s1930297500001674>

Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G., & Yang, K. S. (1998). Cross-cultural Differences in Self-reported Decision-making Style and Confidence. *International Journal of Psychology*, 33(5), 325–335. <https://doi.org/10.1080/002075998400213>

Öztabak, M. Ü., & Erdoğan, İ. (2017). An Investigation into the Relationship between Thinking and Decision-Making Styles in High School Students. *Journal*, 14(2), 33–57.

Öztürk, N., Atli, A., & Kutlu, M. (2011). The Effect of Parents' Attitudes on Adolescents' Decision Making Strategies. *Journal*, 12(2), 45–64.

Pallant, J. (2013). *SPSS Survival Manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS* (5th ed.). Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781003117445>

Riaz, S. (2012). Management Excellence Centre. *Journal of Economic Literature*, 14(3), 543–560.

Sagone, E., & Indiana, M. L. (2021). Are Decision-Making Styles, Locus of Control, and Average Grades in Exams Correlated with Procrastination in University Students? *Education Sciences*, 11(6), 300. <https://doi.org/10.3390/educsci11060300>

Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design*. Thousands Oaks, CA: Sage.

Şandor, S. (2018). Decision-making behavior from adolescence through elderly and its relationship with executive functions (tur). *Journal of Clinical Psychiatry*, 21(3), 290–300. <https://doi.org/10.5505/kpd.2018.28291>

Sari, E. (2008). The Relations Between Decision Making in Social Relationships and Decision Making Styles. In *World Applied Science Journal* (pp. 369–381). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED500708.pdf>

Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1995). Decision-Making Style: The Development and Assessment of a New Measure. *Educational and Psychological Measurement, 55*(5), 818–831. <https://doi.org/10.1177/0013164495055005017>

Şirin, S. (2019). *Yetişkin çocuklar bebeklikten ergenliğe çocuk yetiştirme klavuzu*. Doğan Kitap.

Stevens, J. (1992). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). Using multivariate statistics, 5th ed. In *Using multivariate statistics, 5th ed.* Allyn & Bacon/Pearson Education.

Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz-Saygı Düzeyleri İle Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 150–170.

Thunholm, P. (2004). Decision-making style: Habit, style or both? *Personality and Individual Differences, 36*(4), 931–944. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00162-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00162-4)

Türkçapar, M. H. (2018). *Bilişsel davranışçı terapi temel ilkeler ve uygulama*. Epsilon Yayınları.

Wasarhelyi, J. N., John, B., Long, B., & Lovas, G. S. (2019). The Effects of Parent Attachment and Parenting Styles on Decision-Making in College Students [Susquehanna University]. *Journal of Student Research*. <https://doi.org/10.47611/jsr.vi.639>

Wolff, J. M., & Crockett, L. J. (2011). The Role of Deliberative Decision Making, Parenting, and Friends in Adolescent Risk Behaviors. *Journal of Youth and Adolescence, 40*(12), 1607–1622. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9644-8>

Yaffe, Y. (2020). Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current Psychology, 1*–14. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01014-6>